

ΟΙ ΘΕΣΜΟΙ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΑΣ ΚΑΙ Ο ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΣΗΜΕΡΑ, ΙΔΙΩΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΠΛΕΥΡΑ ΤΗΣ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ

Κλαμαρής Νικόλαος Καν.

Καθηγητής Πολιτικής Δικονομίας στο τμήμα Νομικής του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών και Νομικός Σύμβουλος του Πρωθυπουργού

Θα ήθελα κι εγώ από τη δική μου πλευρά να ευχαριστήσω θερμότατα το Ινστιτούτο Δημοκρατίας Κωνσταντίνος Καραμανλής και, ειδικότερα, τον Πρόεδρό του τον Ευρωβουλευτή, και επικεφαλής της ομάδος Ευρωβουλευτών της Νέας Δημοκρατίας, κ. Ιωάννη Βαρβιτσιώτη, ο οποίος μου έκανε την τιμή να μου αναθέσει αυτή την εισήγησή.

Το πρόβλημα που έχει ανακύψει τον τελευταίο καιρό είναι μεγάλο, ιδιαίτερος επίκαιρο και τα φαινόμενα που ακούγονται ή βλέπουμε ή διαβάζουμε οπωσδήποτε δυσάρεστα. Πάντως - αν μου επιτρέπετε και εμένα να διατυπώσω αμέσως τη γενικότερη πρώτη άποψή μου - συμφωνώ απόλυτα με την άποψη των οργανωτών του συνεδρίου για τη μη προσθήκη της λέξεως «κρίση» στον τίτλο της ημερίδας, γιατί τουλάχιστον εγώ προσωπικά δεν πιστεύω ότι οι θεσμοί είναι σε κρίση. Η κρίση και τα προβλήματα αφορούν κατά τη γνώμη μου κάποια συγκεκριμένα, μεμονωμένα πρόσωπα, σε κάθε περίπτωση όμως όχι τους θεσμούς. Βεβαίως, γίνεται μια προσπάθεια από κάποιες ομάδες ή κάποια πρόσωπα για να μεταφερθεί η κρίση στους θεσμούς ή να δημιουργηθεί η εντύπωση, ότι η κρίση αφορά τους θεσμούς ή ότι η κρίση οφείλεται στα θεσμικά όργανα. Εγώ προσωπικά δεν το πιστεύω. Βλέπω την κρίση σε μεμονωμένες συμπεριφορές και σε μεμονωμένα, ενδεχομένως περισσότερα του ενός, πρόσωπα και αυτή είναι η προσωπική μου γνώμη και θα εξηγήσω γιατί.

Η δικαιοσύνη, όπως γνωρίζουμε, είναι μία από τις τρεις πολιτειακές λειτουργίες, και στο ελληνικό Σύνταγμα ισχυροποιείται η ανεξαρτησία της με πολύ σοβαρές εγγυήσεις. Εγγυήσεις, οι οποίες άλλες φορές αναφέρονται στα δικαστήρια και στους δικαστικούς λειτουργούς και άλλες φορές αναφέρονται στους πολίτες, σ' εκείνους δηλαδή οι οποίοι προσφεύγουν στα δικαστήρια.

Οι συνταγματικές εγγυήσεις είναι γνωστές. Οι δικαστικοί λειτουργοί έχουν το προνόμιο της ισοβιότητας, ενώ παράλληλα έχουν το προνόμιο, οι προαγωγές και οι μεταθέσεις και όλες οι υπηρεσιακές μεταβολές να γίνονται από το Ανώτατο Δικαστικό Συμβούλιο, στο οποίο μετέχουν μόνο ανώτατοι δικαστικοί λειτουργοί.

Πρόκειται αναμφίβολα για ένα σημαντικό προνόμιο, το οποίο βέβαια ως γνωστό, εξικνείται μόνο μέχρι και το βαθμό του Αρεοπαγίτου ή Συμβούλου της Επικρατείας, ή Συμβούλου του Ελεγκτικού Συνεδρίου. Διότι, από κει και πέρα, η επιλογή των Αντιπροέδρων και των Προέδρων των Ανωτάτων Δικαστηρίων καθώς και του Εισαγγελέως του Αρείου Πάγου, ανήκει στην εκάστοτε κυβέρνηση.

Και σ' αυτό το σημείο επιτρέψτε μου να πω, ότι θεωρώ λάθος, ότι όταν έγινε η πρόσφατη συνταγματική αναθεώρηση του 2001 δεν ακολουθήθηκε η πρόταση που είχε υποβάλει η Νέα Δημοκρατία, και την οποία είχε επεξεργαστεί κατά κύριο λόγο ο κ. Ιωάννης Βαρβιτσιώτης, για το πώς δηλαδή θα έπρεπε να καθορισθεί στο Σύνταγμα το σύστημα προαγωγής στις λεγόμενες ηγετικές θέσεις της δικαιοσύνης.

Εν πάση περιπτώσει, παραμείναμε τελικά στο ίδιο σύστημα που υπήρχε και πριν, δηλαδή χωρίς καμία αλλαγή, με τον μόνο περιορισμό, σημαντικός οπωσδήποτε και αυτός πάντως, ότι δεν μπορεί ένας Πρόεδρος Ανωτάτου Δικαστηρίου να υπηρετεί στη θέση αυτή πάνω από τέσσερα χρόνια (άρθρο 90 § 5 Συντ.). Έστω και αυτό είναι σημαντικό, αν θυμηθούμε παραλλαγές, μεθοδεύσεις και καταχρήσεις του σχετικά πρόσφατου παρελθόντος με πιο

χαρακτηριστική και κραυγαλέα τη γνωστή περίπτωση στην οποία ο τότε υπηρετών Πρόεδρος Ανωτάτου Δικαστηρίου παραιτήθηκε προώρως, δηλαδή προτού καταληφθεί από το όριο ηλικίας, για να γίνει υπουργός Δικαιοσύνης, ώστε ο προετοιμαζόμενος από καιρό - εκλεκτός της τότε Κυβερνήσεως-νέος Πρόεδρος του Ανωτάτου αυτού Δικαστηρίου με ταυτόχρονες διάφορες μεθοδεύσεις/υπερπηδήσεις/παραλείψεις αξίων συναδέλφων του να καταστεί δυνατόν να προλάβει να επιλεγεί πριν από τις καθορισμένες βουλευτικές εκλογές και να υπηρετήσει έτσι ως Πρόεδρος του Συμβουλίου της Επικρατείας έντεκα χρόνια.

Η άλλη σοβαρή εγγύηση αφορά την πειθαρχική δίωξη και αξιολόγηση των δικαστικών λειτουργιών που επίσης γίνεται από όργανα, τα οποία αποτελούνται μόνο από δικαστικούς λειτουργούς και σε κάθε περίπτωση ανώτερους δικαστικούς λειτουργούς του κρινόμενου. Ενώ πολύ σημαντική είναι και η εγγύηση που προβλέπεται στο Σύνταγμα (άρθρ. 87 § 2 και 93 § 4), ότι τα δικαστικά όργανα -τα δικαστήρια και οι δικαστές- όχι μόνον υπόκεινται στο Σύνταγμα και στους νόμους, αλλά πολύ περισσότερο υποχρεούνται και να ερευνούν την αντισυνταγματικότητα των νόμων. Πρόκειται, ασφαλώς, για μία πολύ μεγάλη συνταγματική εγγύηση, η οποία αποτελεί και περιορισμό της κατά τα λοιπά βεβαίως άνευ περιορισμών νομοθετικής εξουσίας. Και η νομοθετική εξουσία δεσμεύεται επομένως τελικά από το Σύνταγμα• στο βαθμό δε που θεσπίζει νόμους αντισυνταγματικούς, τότε οι δικαστές έχουν δικαίωμα και υποχρέωση, να ερευνήσουν τη συμβατότητα του κοινού τυπικού νόμου με το Σύνταγμα.

Από την άλλη πλευρά, το Σύνταγμα θεσπίζει και εγγυήσεις και για τους πολίτες. Πρώτον, πρέπει να αναφερθεί μία εγγύηση, η οποία στο ελληνικό Σύνταγμα καθιερώθηκε ρητά για πρώτη φορά με το Σύνταγμα του 1974• πρόκειται, ειδικότερα, για το δικαίωμα δικαστικής προστασίας, δηλαδή το δικαίωμα να προσφεύγουν ελεύθερα οι πολίτες στα δικαστήρια, ενώ το κράτος αντιστοίχως υποχρεούται να καθιερώνει δικαστήρια για να επιλύουν τις διαφορές. Το Σύνταγμα κατοχυρώνει όμως και άλλες περαιτέρω εγγυήσεις: την εγγύηση, ότι τα δικαστήρια συγκροτούνται μόνο από τακτικούς δικαστές, την εγγύηση ότι ισχύει η αρχή της δημοσιότητας, την εγγύηση ότι πρέπει οι δικαστικές αποφάσεις να είναι αιτιολογημένες, εγγύηση η οποία μάλιστα ενισχύθηκε ακόμα περισσότερο με την τελευταία Συνταγματική Αναθεώρηση του 2001. Εν προκειμένω, βέβαια, μπορεί να επισημανθεί, ότι τα δικαστήρια δεν προσέχουν πάντα με ιδιαίτερη λεπτομέρεια αυτή την υποχρέωση, δηλαδή δεν εξαντλούν πάντοτε όλες τις δυνατότητές τους για να αιτιολογούν πλήρως και πειστικά τις αποφάσεις τους.

Και τέλος, βέβαια, ως μία περαιτέρω εγγύηση, θεσπίζει περαιτέρω το Σύνταγμα την αγωγή κακοδικίας, την αγωγή δηλαδή αποζημιώσεως κατά των δικαστικών λειτουργιών, η οποία αποτελεί μία πολύ σοβαρή εγγύηση για τον πολίτη, να ζητήσει δηλαδή αποζημίωση από τους δικαστές που (κατά τη γνώμη του) τον αδίκησαν. Εν προκειμένω πρόκειται για την αγωγή, η οποία στρέφεται κατά των δικαστών, διότι, ως γνωστόν, υφίσταται ανάλογη αγωγή που μπορεί να στρέφεται κατά της Πολιτείας για περιπτώσεις αδικών ποινικών καταδικών και κατακρατήσεων. Είναι γνωστόν πάντως, ότι λόγω των αυστηρών προϋποθέσεων, που θέτει ο νόμος για την άσκηση της αγωγής κακοδικίας δεν έχει αυτός ο θεσμός εφαρμοστεί στην ευρύτητα που θα έπρεπε ενδεχομένως, διότι προβλέπονται πολύ αυστηρές χρονικές και άλλες προϋποθέσεις για την άσκησή της, που την καθιστούν τελικά αναποτελεσματική και δύσχρηστη. Με συνέπεια, είτε να μην ασκούνται αγωγές καθόλου κακοδικίας -επειδή δηλαδή η ισχύουσα ρύθμιση λειτουργεί αποτρεπτικά για τους πολίτες- είτε οι ασκούμενες να απορρίπτονται κατά κανόνα ως απαράδεκτες.

Αυτές βέβαια οι συνταγματικές εγγυήσεις δεν καλύπτουν απόλυτα όλα τα κενά, με συνέπεια να μην μπορεί εκ των προτέρων να αποκλεισθεί η δημιουργία παθολογικών καταστάσεων. Άλλωστε, και με τον ανθρώπινο οργανισμό παρατηρείται το ανάλογο φαινόμενο, δηλαδή ότι, όσο και να προοδεύει η ιατρική επιστήμη και να μας προφυλάσσει εκ των προτέρων με εμβόλια, πάντα υπάρχουν νέες ασθένειες, που δεν καλύπτονται από τα εμβόλια ή εθίζονται στα εμβόλια και τα υπερνικούν• ανάλογα υπάρχουν πάντοτε, και κοινωνικές παθολογίες/εγκληματικές τακτικές ή παράνομες πράξεις, οι οποίες δεν καλύπτονται, προληπτικά τουλάχιστον, από την προβλεπόμενη και θεσπιζόμενη νομοθεσία. Κατά κανόνα μάλιστα δεν επιτρέπονται και από το Σύνταγμα τέτοιου είδους προληπτικές ενέργειες, που

να αποτρέπουν με τρόπο αποτελεσματικό εκ των προτέρων εγκληματικές και γενικότερα παράνομες πράξεις.

Σε κάθε περίπτωση, πάντως, η πραγματικότητα μας διδάσκει, ότι τα φαινόμενα παρανομίας εμφανίζονται σε όλο το εύρος της κοινωνίας και της κρατικής λειτουργίας, με συνέπεια να «αγγίζουν» ακόμη και τη Δικαιοσύνη. Για τον λόγο αυτό, είναι ιδιαίτερα επίκαιρο το ζήτημα της καταπολέμησης της διαφθοράς των κρατικών λειτουργών και υπαλλήλων, καθώς και της διαπλοκής που τροφοδοτεί η διαφθορά. Και τούτο, ακριβώς επειδή η διαφθορά και ειδικότερα η κρατική διαφθορά, που είναι και η πλέον επικίνδυνη, δηλαδή η διαφθορά των κρατικών λειτουργών και υπαλλήλων αποτελεί μαζί με τα ναρκωτικά και το οργανωμένο έγκλημα, μία από τις χειρότερες μάστιγες του σύγχρονου κόσμου και έναν τεράστιο κίνδυνο γι' αυτό το ίδιο το κράτος δικαίου.

Τα φαινόμενα διαφθοράς είναι, δυστυχώς, στην ημερήσια διάταξη σε όλες τις χώρες του κόσμου με την εξής βέβαια ειδοποιό διαφορά: στις μη προηγμένες πολιτισμικά και οικονομικά χώρες, η διαφθορά πολλές φορές επιχειρείται και τελειούται με χονδροειδείς μεθόδους, οι οποίες, βέβαια, έχουν το πλεονέκτημα από πλευράς διωκτικών αρχών και διωκτικών μεθόδων, ότι ευχερώς επισημαίνονται και αποδεικνύονται. Αντίθετα, στις προηγμένες πολιτισμικά και οικονομικά χώρες, στις οποίες από την οπτική γωνία των ως άνω κακών συνεπειών ανήκουμε κι εμείς, η διαφθορά επιχειρείται και τελειούται με επιστημονικά εξειδικευμένες μεθόδους που έχουν το μειονέκτημα από πλευράς διωκτικών αρχών, ότι δυσχερώς επισημαίνονται και πολύ περισσότερο δυσχερώς αποδεικνύονται. Τις περισσότερες φορές αποδεικνύονται είτε με τρόπο έωλο και μη πειστικό, είτε με τρόπους εξίσου απαράδεκτους, δηλαδή με παράνομα αποδεικτικά μέσα, είτε από ομάδες, που και αυτές δεν έχουν εκ προοιμίου μαζί τους την εγγύηση της αντικειμενικότητας ή της διαφάνειας, ή των αγαθών κινήτρων.

Στην εποχή της πληροφορικής, του Διαδικτύου, του μόντεμ, του ηλεκτρονικού ταχυδρομείου, των υποκλοπών και του φαξ, με την αστραπιαία μεταβίβαση πληροφοριών και ενεργειών, επομένως και χρηματικών ποσών, το βρώμικο χρήμα κυκλοφορεί με ταχύτητα από λογαριασμό σε λογαριασμό, από τον έναν φορολογικό παράδεισο στον άλλο φορολογικό παράδεισο, υπό την προστατευτική σκέπη μεμονωμένων προσώπων ή ομάδων, παναμαϊκών εταιρειών και άλλων ιδρυμάτων ή οργανισμών, ευαγών μερικές φορές, που ασχολούνται με το λεγόμενο ξέπλυμα του βρώμικου χρήματος.

Ο γνωστός Γάλλος δημοσιογράφος Ντενίς Ρομπέρ (Denis Robert) στο πρόσφατο βιβλίο του, με τίτλο: «Η δικαιοσύνη ή το χάος» στο οποίο έχει καταγράψει τις μαρτυρίες επτά δικαστικών λειτουργών, μεταξύ αυτών και Εισαγγελέων, που έχουν ασχοληθεί με υποθέσεις διαφθοράς, ιδίως διαφθοράς πολιτικών προσώπων -γιατί εκεί κατά τη γνώμη μου έγκειται το μεγαλύτερο πρόβλημα- καταγράφει με ιδιαίτερα αναλυτικό τρόπο και εντυπωσιακή φρασεολογία τις δέκα ενέργειες -τόσες είχε βρει- στις οποίες προέβη μία μεγάλη γαλλική εταιρεία για να δωροδοκήσει ένα Γάλλο βουλευτή.

Οπωσδήποτε η ευαισθητοποίηση όλου του κόσμου και ο εκσυγχρονισμός της νομοθεσίας για την αποτελεσματική και πλήρη καταπολέμηση της διαφθοράς αποτελούν ένα σημαντικό μέσο άμυνας και επιθέσεως. Η μεγάλη όμως ελπίδα είναι η δικαιοσύνη. Η δικαστική λειτουργία αποτελεί την ελπίδα και το διαρκές κρατικό μέσο κάθε δημοκρατικού κράτους δικαίου για την καταπολέμηση της διαφθοράς.

Και για τον λόγο αυτό, πρέπει η δικαστική λειτουργία να αφεθεί ελεύθερη, για να ερευνήσει προς κάθε πλευρά, προς τα ανώτατα κλιμάκια της κοινωνίας κατά κύριο λόγο, διότι από εκεί εκπορεύεται και από εκεί πολλές φορές τροφοδοτείται η διαφθορά.

Για τον ίδιο λόγο, πρέπει να κατοχυρώνεται πλήρως η αξιοκρατία στην επιλογή των Προέδρων και Αντιπροέδρων των Ανωτάτων Δικαστηρίων, αλλά συγχρόνως με την αξιοκρατία να κατοχυρώνεται και ο πλήρης σεβασμός της δικαιοσύνης, ώστε να μπορέσει η ελληνική δικαιοσύνη να ξεφεύγει και από τα στενά πλαίσια της ελληνικής έννομης τάξεως ή κάθε εθνικής έννομης τάξεως και να λειτουργεί αποτελεσματικά προς κάθε κατεύθυνση. Για

να μπορεί, δηλαδή, ο δικαστής να προσφεύγει εύκολα, γρήγορα και αβίαστα στη βοήθεια αλλοδαπών συναδέλφων του και αλλοδαπών δικαστηρίων. Διότι, από τη στιγμή που η διαφθορά έχει γίνει παγκόσμια, πρέπει και οι διωκτικές αρχές να κινούνται σε παγκόσμιο επίπεδο με την ίδια ταχύτητα και αποτελεσματικότητα.

Προς αυτή την κατεύθυνση έχει ψηφιστεί από τις Επιτροπές της Βουλής και πρόκειται να εισαχθεί στην Ολομέλεια της Βουλής προς συζήτηση και λήψη απόφασης μαζί με τις τελευταίες τροπολογίες το σχέδιο νόμου που φέρει τον τίτλο «Μέτρα ενίσχυσης του εσωτερικού ελέγχου και της διαφάνειας στη Δικαιοσύνη». Με το επιτυχημένο αυτό σχέδιο νόμου που κατέθεσε στη Βουλή ο υπουργός Δικαιοσύνης κ. Α. Παπαληγούρας εισάγονται πολλές τροποποιήσεις νομοθετικές όσον αφορά τα δικαστήρια. Κάποιες απ' αυτές συνδέονται με τον τρόπο συγκροτήσεως των δικαστικών συνθέσεων και συμβάλλουν με λυσιτελή και συνταγματικά άμεπτο τρόπο στην ενίσχυση του εσωτερικού ελέγχου και της διαφάνειας στη Δικαιοσύνη.

Ειδικότερα, διευρύνεται η κλήρωση ως τρόπος και μέθοδος συγκροτήσεως των δικαστικών συνθέσεων και σε υποθέσεις ασφαλιστικών μέτρων. Επίσης, τροποποιείται η ρύθμιση για την αντικατάσταση δικαστή και εισαγγελέα, ενώ θεσπίζεται έλεγχος για τους δικαστικούς λειτουργούς, οι οποίοι καθυστερούν πάνω από ορισμένο χρονικό σημείο να εκδώσουν απόφαση, ώστε έτσι να καθίσταται εφικτό και οι κριτές να κρίνονται. Γιατί και οι κριτές κρίνονται, αλλά βέβαια όλοι οι κριτές. Δηλαδή κριτές και κρινόμενοι κρίνονται• τους κρινόμενους κρίνουν οι κριτές και από κει και πέρα οι κρινόμενοι και οι τρίτοι κρίνουν τους κριτές.

Σαφώς, ο χώρος της δικαιοσύνης είναι ιδιαίτερα ευαίσθητος, διότι μπορεί η οποιαδήποτε ενέργεια νομοθετικής ή άλλης παρεμβάσεως ή «παρεμβάσεως», ακόμα και αν είναι εμφανές ότι γίνεται για σκοπό σωστό, να παρανοηθεί -έχουμε και τέτοια παραδείγματα- να παρανοηθεί δηλαδή ότι έχει ως σκοπό την ποδηγέτηση και την χειραγώγηση της δικαιοσύνης. Λόγω του αντικειμένου της ρυθμίσεως, η θέσπιση κανόνων δικαίου στο πεδίο του Οργανισμού Δικαστηρίων και της Καταστάσεως Δικαστικών Λειτουργιών προϋποθέτει πάντοτε από πλευράς Εκτελεστικής και Νομοθετικής Εξουσίας/Λειτουργίας μία ιδιαίτερα μεγάλη ευαισθησία. Διότι, οποιαδήποτε «απρόσεκτη» ή «βεβιασμένη» παρέμβαση ή επέμβαση νομοθετικής ή εκτελεστικής φύσεως μπορεί να συνιστά στο επίπεδο της λειτουργικής ή προσωπικής ανεξαρτησίας ή στο αυτοδιοίκητο της Δικαιοσύνης, μία ανεπίτρεπτη -ηθικά, ουσιαστικά, τυπικά- παρέμβαση των άλλων δύο Πολιτειακών Εξουσιών/ Λειτουργιών στα της Δικαιοσύνης.

Είναι γνωστό σε όλους, ότι τα σημερινά φαινόμενα διαφθοράς και διαπλοκής δεν είναι φαινόμενα που ανέκυψαν τώρα και ξαφνικά.

Η διαφθορά και η διαπλοκή έχουν ένα μεγάλο χρονικό ορίζοντα σε μας τα τελευταία τριάντα χρόνια. Χωρίς να έχω πρόθεση και να θέλω να θίξω ή μάλλον να αναφερθώ σε πρόσωπα και σε πράγματα, δεν μπορώ παράλληλα να αποσιωπήσω την απορία μου, γιατί είναι μία απορία που δημιουργείται σε μένα ως απλό πολίτη αυτής της χώρας, αλλά νομίζω και σε πολλούς άλλους πολίτες, όταν επώνυμο πρόσωπο, πολιτειακός παράγων, φέρεται να είχε πει στο παρελθόν κάποτε για κάποιο διοικητή ενός κρατικού οργανισμού με αφορμή ένα μεγάλο οικονομικό σκάνδαλο, ότι «βρε αδελφέ εντάξει ας έπαιρνε ένα μικρό δωράκι, αλλά όχι και τόσο μεγάλο», τότε τι (πρέπει να) περιμένουμε; Αυτή η φράση, αν αληθεύει βέβαια, (θα μπορούσε να) ήταν η πολιτική θεσμοποίηση της διαφθοράς και της διαπλοκής. Με αυτή τη φράση θα μπορούσε να είχε νομιμοποιηθεί πολιτικά κάθε δωροδοκία και απιστία κρατικού λειτουργού.

Από τέτοια ή ανάλογα φαινόμενα του παρελθόντος φτάσαμε στη σημερινή κατάσταση, ενώ η διαρκής ατιμωρησία και η τακτική του «ωχ αδερφισμού» επέτεινε τα δυσάρεστα αυτά φαινόμενα. Επομένως, πιστεύω κι εγώ ότι πρέπει τώρα να γίνουν μεγάλες νομοθετικές επεμβάσεις, όμως πάντοτε με σεβασμό σε συνταγματικές εγγυήσεις και σε συνταγματικές αξίες - και να ενεργοποιηθούν προς τη σωστή κατεύθυνση και οι τρεις πολιτειακές λειτουργίες (νομοθετική, εκτελεστική, δικαστική).

Πιστεύω δηλαδή, ότι η οποιαδήποτε αντίδραση, και η οποιαδήποτε παρέμβαση νομοθετική, ή πειθαρχική, ή ποινική δεν επιτρέπεται να θίγει πέραν των συγκεκριμένων προσώπων και τους αντίστοιχους θεσμούς. Και, ιδιαιτέρως, δεν επιτρέπεται να θίγονται θεσμοί που είναι απόλυτα συνδεδεμένοι με την ύπαρξη του ελληνικού έθνους και οι οποίοι, αν δεν υπήρχαν, δεν ξέρουμε αν θα επιζούσε σήμερα το ελληνικό έθνος• και αναφέρομαι συγκεκριμένα στην Εκκλησία με τον καθοριστικό της ρόλο για τη διάσωση του ελληνικού έθνους τα τετρακόσια χρόνια που η Ελλάδα ήταν υπόδουλη.

Από κει και πέρα δεν πρέπει οι οποιοσδήποτε παρεμβάσεις, νομοθετικές ή εισαγγελικές ή δικαστικές να έχουν ως στόχο ή αποτέλεσμα να εκφοβίσουν τους κρατικούς λειτουργούς στην εκτέλεση των καθηκόντων τους. Είναι και αυτό πολύ σημαντικό. Διότι, πρέπει οι οποιοσδήποτε νομοθετικής ή πειθαρχικής φύσεως παρεμβάσεις να αφορούν τα συγκεκριμένα πρόσωπα και να αφήσουν όλους τους άλλους να λειτουργήσουν σωστά, προς τη σωστή κατεύθυνση για να βρουν τους ενόχους. Και βεβαίως, οι ένοχοι πρέπει να βρεθούν και να τιμωρηθούν σε όποιο υψηλό επίπεδο και αν βρίσκονται.

Αλλά είναι αυτονόητο, ότι η αρμοδιότητα για την επιβολή των κυρώσεων ανήκει στα όργανα που θεσπίζουν το Σύνταγμα και οι Νόμοι, δηλαδή, στα δικαστήρια, στα πειθαρχικά συμβούλια και στις άλλες αρχές που προβλέπουν το Σύνταγμα και οι Νόμοι. Δεν είναι δηλαδή δυνατόν παράνομες πράξεις να επιδιώκεται από θεσμικά αναρμόδια πρόσωπα να αποδειχθούν με επίσης παράνομες ή ηθικά αποκρουστές πράξεις, δηλαδή εξίσου παράνομες με τις πράγματι ή δήθεν παράνομες πράξεις που επιδιώκεται να αποδειχθούν, διότι έτσι αρχίζει ένας φαύλος κύκλος. Και βέβαια, είναι αυτονόητο, ότι σε μια κοινωνία δυστυχώς συμβαίνουν εγκλήματα και τα οποία πολλά από αυτά θα είχαν ανακαλυφθεί, αν λόγου χάριν η ίδια η Πολιτεία αναγνώριζε και στον εαυτό της το δικαίωμα να τοποθετήσει στο κάθε σπίτι και ένα ακουστικό και μια κρυφή κάμερα για να βλέπει και να ελέγχει ως «μεγάλος αδελφός» τι γίνεται σε κάθε σπίτι. Είμαι σίγουρος, ότι έτσι πάρα πολλά εγκλήματα διαφόρου μορφής θα είχαν τότε ανακαλυφθεί ή θα μπορούσαν να ανακαλυφθούν. Στο δημοκρατικό κράτος δικαίου τα βασανιστήρια -κάθε μορφής βασανιστήρια- απαγορεύονται, έστω και αν ήθελε υποτεθεί, ότι κάποια εγκλήματα θα απεδεικνύοντο με βασανιστήρια.

Αν όμως πρόκειται να εγκαταλείψουμε -που βεβαίως δεν πρέπει- αυτές τις σταθμίσεις και αξιολογήσεις που απαγορεύουν παρακολούθησεις, φωτογραφίσεις και μαγνητοφωνήσεις κρυφές και επιτραπεί στον καθένα για λόγους περιέργειας, ή εκβιάσεως ή εμπορικούς ή επαγγελματικούς να δημιουργεί τέτοια αποδεικτικά μέσα παράνομα, γιατί τότε να μην επιτραπεί το ίδιο συνειδητά ευρέως και στην Πολιτεία, η οποία παρέχει ούτως ή άλλως και περισσότερες εγγυήσεις; Αν η Πολιτεία δεν τα θέλει - και ορθώς δεν τα θέλει - αυτά, τότε με παράνομα μέσα - ιδίως δε με τέτοιου είδους αποδεικτικά μέσα που απαγορεύονται από τα άρθρα 9Α και 19 § 3 του Συντάγματος - δεν πρέπει επίσης να μπορούν να αποδεικνύονται και από ιδιώτες παράνομες πράξεις. Πρέπει, δηλαδή, να υπάρξει τρόπος για να βρεθούν οι ένοχοι με νόμιμα αποδεικτικά μέσα.

Βεβαίως, η Πολιτεία δεν σημαίνει, ότι δεν έχει και αυτή ευθύνη. Όταν, λόγου χάριν, πριν από λίγα χρόνια με νόμο παράνομες πράξεις κρατικών λειτουργών από κακουργήματα υποβιβάστηκαν σε πλημμελήματα, αυτό έδινε -έτσι θα μπορούσε να εκληφθεί- ηθελημένα ή αθέλητα το μήνυμα «κύριοι κάντε ότι θέλετε, τα πλημμελήματα έχουν λιγότερο χρόνο παραγραφής, άρα δεν υπάρχει πρόβλημα». Επομένως, φταίει και η Πολιτεία, φταίει και η νομοθετική λειτουργία, φταίμε όλοι μας. Αλλά τότε μην αναρωτιόμαστε εκ των υστέρων ποια ήταν τα αίτια αυτής της σημερινής εξελίξεως. Τα αίτια είναι γνωστά και η εξέλιξη ήταν η αναμενόμενη και η προδιαγραφόμενη.

Από τη στιγμή που φτάσαμε εκεί που φτάσαμε, πρέπει να τιμωρηθούν οι συγκεκριμένοι ένοχοι όπου και να είναι. Δεν νομίζω όμως ότι πρέπει να βλάψουμε τους θεσμούς. Οι θεσμοί δεν φταίνε σε τίποτα. Άλλωστε δεν πρέπει να παραγνωρίζεται εν προκειμένω, ότι και οι θεσμοί, όπως φαίνεται, αντέδρασαν άμεσα. Είναι χαρακτηριστικό, ότι τόσο η ελληνική Δικαιοσύνη, όσο και η Εκκλησία της Ελλάδος ευαισθητοποιήθηκαν και αντέδρασαν άμεσα και δρομολόγησαν πειθαρχικά και άλλα μέσα για την ανακάλυψη και τιμωρία των ενόχων, ώστε να καταστεί δυνατή (και) η αυτοκάθαρση. Συμπερασματικά, πιστεύω κι εγώ ότι “fiat

justitia et pereat mundus”, αλλά η justitia πρέπει να απονέμεται από τα όργανα που προβλέπουν το Σύνταγμα και οι Νόμοι και με τον τρόπο που προβλέπει η συνταγματική έννομη τάξη ενός δημοκρατικού κράτους δικαίου και όχι με παράνομα αποδεικτικά μέσα ούτε από τα τηλεοπτικά παράθυρα, που δεν αποκλείεται να δημιουργούν (ιδίως σε ευαισθητοποιημένους για θέματα διαφάνειας, διαφθοράς, διαπλοκής και ατομικών δικαιωμάτων πολίτες) καμιά φορά και την εντύπωση, ότι γίνεται (ίσως) με στόχο, ηθελημένο ή όχι, την αύξηση της τηλεθεάσεως. Με ενδεχόμενη συνέπεια να αυτομειώνεται κατ’ αποτέλεσμα ο κατά τα λοιπά θετικός ρόλος των ΜΜΕ και των δημοσιογράφων στην επισήμανση και στην καταγγελία παρανόμων δραστηριοτήτων.

Το κείμενο προέρχεται από την εισήγηση του κ. Νικόλαου Καν. Κλαμαρή σε εκδήλωση του Ινστιτούτου Δημοκρατίας, με θέμα: «Οι Θεσμοί της ελληνικής κοινωνίας και ο ρόλος της πολιτικής σήμερα», στις 25 Φεβρουαρίου 2005, στην Αθήνα.

* Το Civilitas.GR και ο «ΔΗΜΟΣΙΟΣ ΥΠΑΛΛΗΛΟΣ» προτίθενται να απομακρύνουν το κείμενο αυτό από την Ιστοσελίδα τους, εάν η αναδημοσίευσή του προσβάλλει κεκτημένα πνευματικά ή εμπορικά δικαιώματα (info@civilitas.gr)